

LIETUVOS RESPUBLIKOS
VYRIAUSIOJI RINKIMŲ KOMISIJA

BALSAVIMO ORGANIZAVIMAS LIETUVOS RESPUBLIKOS DIPLOMATINĖSE ATSTOVYBĖSE IR KONSULINĖSE ĮSTAIGOSE

2017 M. BALANDŽIO 25 D.

Vyriausiosios rinkimų komisijos pirmininkas
Zenonas Vaigauskas

Balsavimas užsienyje

2

- **Rinkimų teisė** – Lietuvos Respublikos piliečiai balsavimo metu esantys užsienyje;
- **Rinkimai ir referendumas** –
 - Seimo, visi rinkėjai **vienoje** vienmandatėje rinkimų apygardoje, yra galimybė turėti atskirą rinkimų apygardą;
 - Respublikos Prezidento,
 - rinkimai į Europos Parlamentą, „dvigubo balsavimo“ išvengimas gyvenantiems ES valstybėse narėse;
 - **bet ne savivaldybių tarybų rinkimai, kurias renka tik tų savivaldybių gyventojai.**
- **Rinkėjų sąrašas** – aktyvus įsirašymas į rinkėjų sąrašą – šiuo metu per internetą.

Balsavimas užsienyje

3

- **Balsavimo būdai** – naudojami dabar:
 - **balsavimas rinkimų dieną** diplomatinėje atstovybėje konsulinėje įstaigoje;
 - **išankstinis balsavimas** diplomatinėje atstovybėje ar konsulinėje įstaigoje 10 dienų iki rinkimų dienos;
 - **išankstinis balsavimas pašto vokais** – balsavimas dvigubais vokais, rinkėjas balsuoja **nekontroliuojamoje aplinkoje**
- **balsavimas nekontroliuojamoje aplinkoje** – rinkėjas balsuoja slapta pats tuo pasirūpindamas, tam naudojamas dvigubas vokas – vidinis su biuleteniu, išorinis su vidiniu voku ir šalia jo esančia rinkėjo kortele patvirtinančia balsavusio rinkėjo tapatybę. Balsus skaičiuoja balsavimo komisija, kuri nustačiusi rinkėjo tapatybę, vidinius vokus sumaišo ir tik po skaičiuoja biuletenius. Taip garantuojami rinkimų principai – lygių rinkimų ir slapto balsavimo

Internetinis balsavimas

4

- - Tai **distancinis balsavimas** balsavimas – nereikia atvykti į balsavimo komisiją,
- - Tai balsavimas – **nekontroliuojamoje aplinkoje**, rinkėjas turi pats pasirinkti balsuoti slapta, valstybė kaip balsavimo organizatorius privalo pasirinkti, kad internetinio balsavimo sistema garantuotų rinkėjo **tapatybės nustatymą** ir **balsavimo slaptumą**.
- **Kriptografijos** panaudojimas sukurti balsavimo vokus. **Asimetrinė** kriptografija. Kriptografija ir **matematika**.

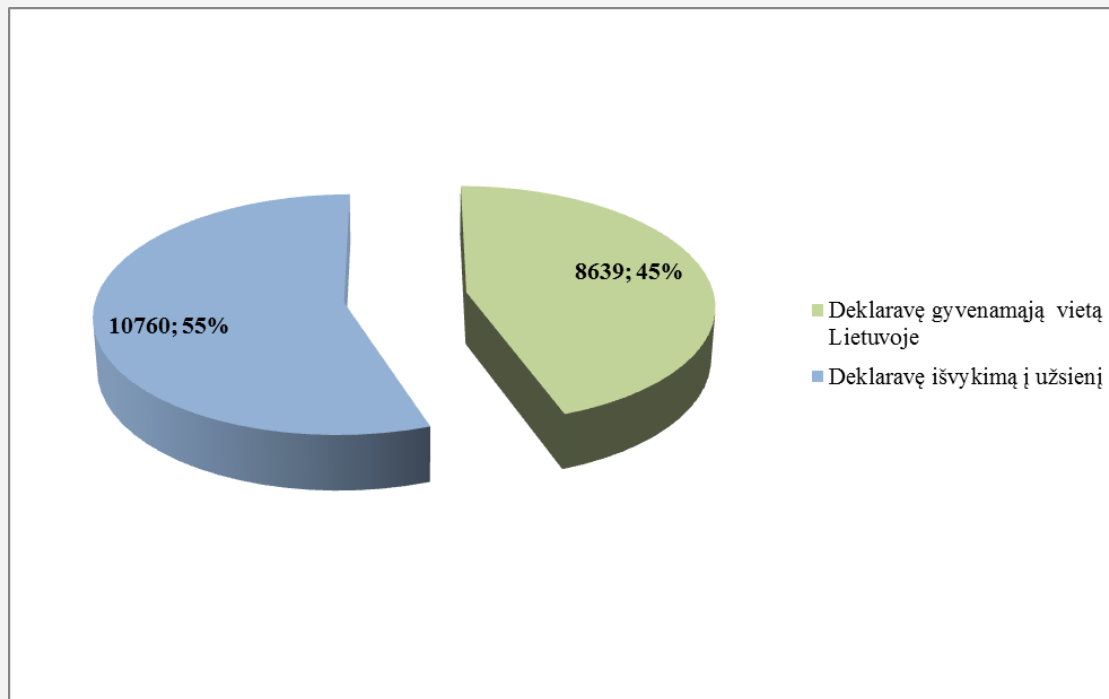
- ❑ Ar pasitikime **rinkėju**? Ar rinkėjas balsuos atsakingai, ar nepradės kerštauti? Ar neprasidės prekyba balsais?
- ❑ Ar pasitikime technologijomis?
- ❑ Ar pasitikime šiuolaikine matematine kriptografija?
- ❑ Ar pasitikime rinkimų organizatoriais?
- ❑ Ar pasitikime **savimi**, kad pajėgsime kontroliuoti ar internetinis balsavimas sąžiningas?

Rinkėjai, užsiregistravę balsavimui užsienyje, 2016 m. Seimo rinkimuose

6

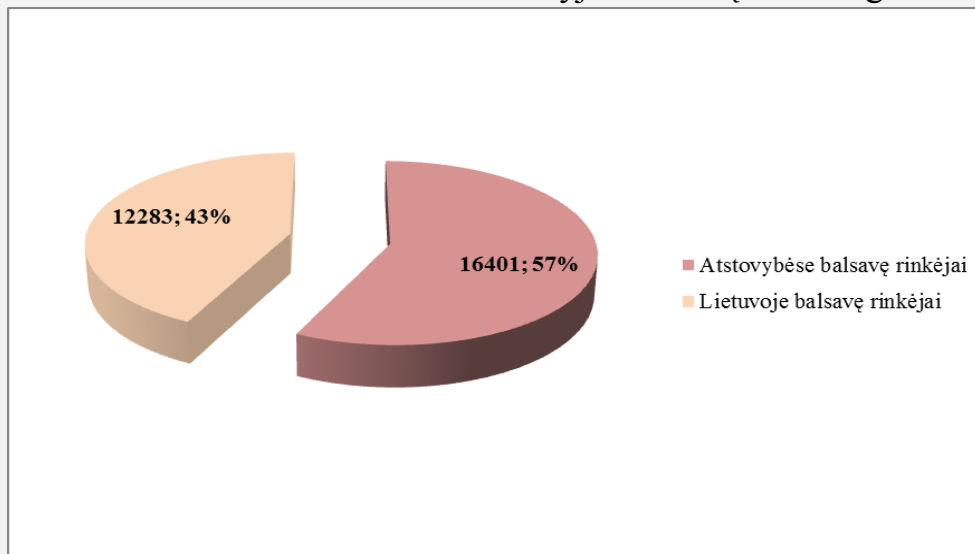
- 2016 m. Seimo rinkimuose balsavimui užsienyje užsiregistravo **19 399** rinkėjai. Iš jų: 8 639 arba 45 proc., deklaravę gyvenamąją vietą Lietuvoje ir **10 760** arba 55 proc., deklaravę išvykimą į užsienį. Iš viso išvykimą į užsienį yra deklaravę **301 566** rinkėjai (2017 m. balandžio 18 d. Gyventojų registro pateiktais duomenimis). Taigi balsavimui užsienyje 2016 m. Seimo rinkimuose užsiregistravo tik ~ **4 proc.** išvykimą deklaravusių rinkėjų – 1 iš 25.

Seimo Naujamiesčio rinkimų apygardos Nr. 1 formavimas

7

- 2015 m. lapkričio 19 d. buvo priimtos atitinkamos Seimo rinkimų įstatymo pataisos, kuriomis nustatomi nauji Naujamiesčio vienmandatės rinkimų apygardos sudarymo pagrindai. Ankstesniuose Seimo rinkimuose Naujamiesčio vienmandatėje rinkimų apygardoje balsavusiųjų užsienio rinkėjų skaičius yra įtraukiamas į šios rinkimų apygardos rinkėjų skaičių. Užsienyje užsiregistravę rinkėjai sudarė 39 proc. nuo visų 2016 m. Seimo Naujamiesčio rinkimų apygardos rinkėjų skaičiaus, o užsienyje balsavę rinkėjai – net **57 proc.** šios apygardos rinkėjų skaičiaus (*žr. paveikslėlių*).
- 2016 m. Seimo rinkimuose užsienyje balsavo 16 401 rinkėjas. Taigi 2020 m. Seimo rinkimuose užsienyje balsuojantys rinkėjai Naujamiesčio rinkimų apygardoje turėtų sudaryti ne mažiau kaip 50 proc. šios apygardos rinkėjų. Tam, kad Naujamiesčio Nr. 1 rinkimų apygardą sudarytų vien užsienyje balsuojantys rinkėjai, reiktų, kad 2020 m. Seimo rinkimuose užsienyje balsuotų maždaug 33 arba 34 tūkst. rinkėjų.

2016 m. Seimo rinkimuose balsavimui užsienyje užsiregistravo 19 207 rinkėjai, iš jų balsavime dalyvavo 16 401 arba 85,39 proc. Užsienyje laikinai esantys arba nuolat užsienyje gyvenantys rinkėjai pradėti registruotis balsavimui galėjo nuo 2016 m. gegužės pradžios, t. y. likus 5 mėnesiams iki rinkimų dienos. Tuo metu pradėjo veikti elektroninė rinkėjų, balsuojančių užsienyje, registracijos sistema.

Iš užsiregistravusių 2016 m. Seimo rinkimų balsavime nedalyvavo – 2 806 rinkėjai. Iš jų 2 320 arba 83 proc. nuo nedalyvavusių balsavime užsienyje buvo užsiregistravę balsuoti tose užsienio valstybėse, kuriose pašto tarnybos veikia gerai. Tik maždaug **2,5 proc.** nuo balsavime nedalyvavusių rinkėjų buvo užsiregistravę balsavimui valstybėse (Centrinėje ir Pietų Amerikoje, Afrikoje, Azijos valstybėse ir kt.), kuriose pašto tarnybos veikia nepatenkinamai, ir galimai negalėjo realizuoti balsavimo teisės.

Atsižvelgiant į tai, galima teigti, kad balsavimo prieinamumas rinkėjams užsienyje yra pakankamai aukštas. Potencialiai maždaug 97 proc. pageidaujančių balsuoti užsienyje turėjo sąlygas tai padaryti 2016 m. Seimo rinkimuose. Tai iš dalies lemia ir Lietuvos piliečių migracijos tendencijos, kadangi Centrinės ir Pietų Amerikos, Azijos, Afrikos valstybėse gyvena santykinai nedaug potencialių rinkėjų.

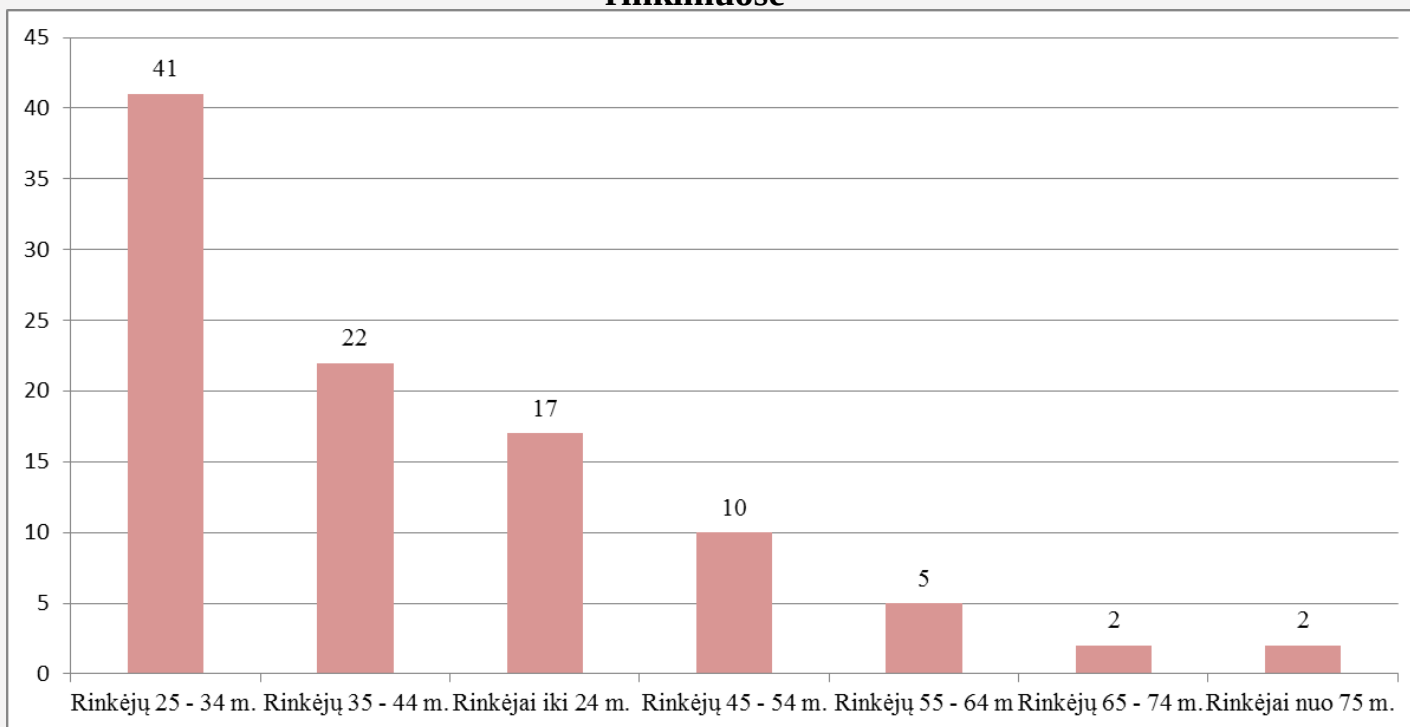
Australijoje ir N. Zelandijoje gyvenantys rinkėjai buvo priskirti ambasada Japonijoje. Šio ambasadoje balsavimui užsiregistravo 247 rinkėjai, o dalyvavo – 181 arba 72,28 proc. Didžioji dalis balsavusių ir buvo rinkėjai gyvenantys Australijoje ir N. Zelandijoje.

Užsienyje balsavusių rinkėjų amžiaus struktūra

Tendencijos rodo, kad užsienyje jaunesnio amžiaus grupėms priskiriami rinkėjai balsuoja gerokai aktyviau nei Lietuvoje. Vertinant šiuos duomenis reikėtų pažymėti, kad yra labai tikėtina, jog užsienyje laikinai esančių ir nuolat gyvenančių rinkėjų amžiaus struktūra labai skiriasi nuo Lietuvoje gyvenančių rinkėjų.

Balsavimui užsienyje registruotų rinkėjų pasiskirstymas pagal amžiaus grupes (proc.) 2016 m. Seimo rinkimuose

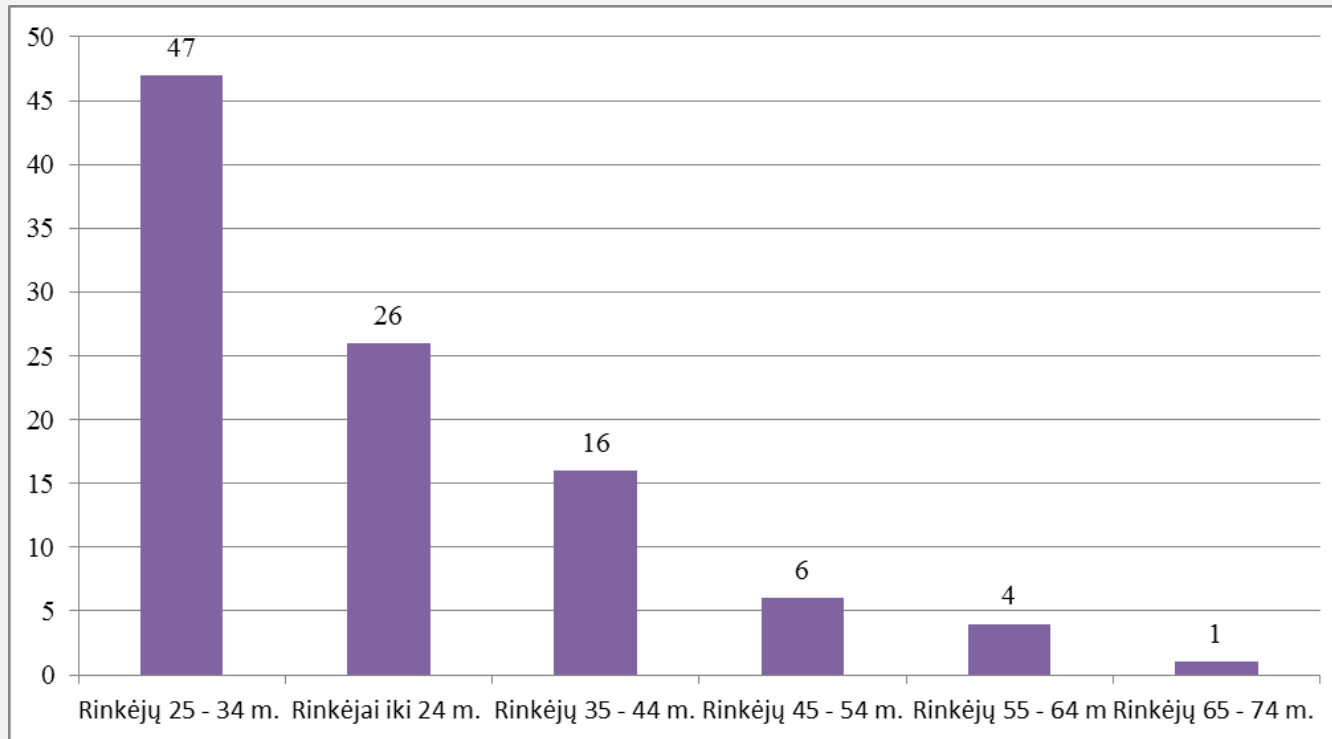

Užsienyje balsavusių rinkėjų amžiaus struktūra

10

Balsavimui 2016 m. Seimo rinkimuose

Jungtinėje Karalystėje registruotų rinkėjų pasiskirstymas pagal amžiaus grupes (proc.)

Pažymėtina, kad užsienyje vykdomas balsavimas paštu savo esme yra kažkiek panašus į balsavimą internetu, t. y. vyksta nekontroliuojamoje aplinkoje. Balsavimą paštu renkasi maždaug 60 proc. visų užsienyje balsuojančių rinkėjų. Rinkėjas užpildo paštu gautus balsavimo biuletenius namuose ir išsiunčia juos atgal paštu į Atstovybę. Taigi egzistuoja tikimybė, kad paštu gautus balsavimo biuletenius galėtų užpildyti kitas šeimos narys arba asmuo gyvenantis kartu. Be to, praradus asmens dokumentą, jį radęs kitas asmuo galėtų užsiregistruoti balsavimui paštu ir taip balsuoti už kitą asmenį. Vis dėlto balsavimo užsienyje patirtis rodo, kad tokių atvejų praktiškai nepasitaikė arba apie tai nebuvo pranešta.

Didžioji dalis rinkėjų, balsavusių užsienyje 2016 m. Seimo rinkimuose, balsavo Jungtinėse Amerikos Valstijose, Jungtinėje Karalystėje, Airijoje, Belgijoje, Danijoje, Norvegijoje, Prancūzijoje, Švedijoje, Vokietijoje, Nyderlanduose. Šiose valstybėse užsiregistravo 75 proc. nuo visų 2016 m. Seimo rinkimuose balsavimui užsienyje užsiregistravusių rinkėjų. Didžioji dalis minėtų rinkėjų pasirinko balsavimą paštu. Kadangi aukščiau išvardintose valstybėse pašto tarnybos veikia efektyviai, rinkėjams buvo sudarytos visos sąlygos pareikšti savo valią rinkimuose ir nusiskundimų iš rinkėjų dėl ribotų galimybių dalyvauti rinkimuose praktiškai nebuvo.

Galima daryti prielaidą, kad ženklaus bendro užsienyje balsuojančių rinkėjų aktyvumo balsavimas internetu neturėtų padidinti. Norvegijos balsavimo internetu bandomųjų projektų patirtis bei Šveicarijoje įteisinta galimybė balsuoti internetu užsienyje gyvenantiems rinkėjams parodė, kad užsienyje balsuojančių rinkėjų aktyvumas padidėjo nežymiai, tačiau nemaža dalis iš jų pasirinko balsavimo internetu būdą vietoje anksčiau buvusių.

Balsavimo internetu metodas turėtų palengvinti balsavimo prieinamumą kai kuriems užsienyje esantiems rinkėjams, tačiau tokių rinkėjų, kurie iki šiol turi ribotas galimybes dalyvauti rinkimuose užsienyje, yra pakankamai mažas. O dalis rinkėjų anksčiau balsuodavusių užsienyje paštu, tikėtina pasirinktų alternatyvų balsavimo būdą, t. y. internetu.

